

Зигмунд Фройд

НАРИС
ПСИХОАНАЛІЗУ
та інші праці

Переклад Єгора Буцикіна, Ph.D. із філософії,
та Ольги Козлюк

ХАРКІВ 2025

УДК 159.964.26Фро

Ф91

Перекладено за виданнями:

Freud, S. (2016). Abriss der Psychoanalyse. Anaconda Verlag GmbH, Köln.

Freud, S. (1982). Studienausgabe, Ergänzungsband: Schriften zur Behandlungstechnik. Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, Frankfurt am Main.

Фройд Зигмунд

Ф91 Нарис психоаналізу та інші праці / Зигмунд Фройд ; пер. з нім. Є. Буцикіна; пер. з нім. ст. «Про “дикий” психоаналіз» О. Козлюк. — Харків : ТОВ «ТЕРРА ЮА», 2025. — 208 с. — (Серія «Класики психології»).

ISBN 978-617-95440-5-7

«Нарис психоаналізу» — прикінцевий погляд Зигмунда Фрейда на свою теорію. Це своєрідний загальник теоретичних і практичних (технічних) міркувань щодо предмета психоаналітичної роботи; короткий начерк двох теорій психічного апарату: так званої першої (свідомість, передсвідоме, несвідоме) і другої (Воно, Я, Над-Я) топик. Водночас спроба показати зв'язок психоаналітичної теорії — двох її варіантів — та терапевтичної практики. Отже, книжка має правити за чудовий вступ для усіх, хто цікавиться історією, теорією та технікою психоаналітичної психотерапії, але водночас за посібник для досвідчених аналітиків.

Крім «Нарису психоаналізу», видання містить низку робіт, присвячених безпосередньо психоаналітичній техніці: «Щодо передісторії психоаналітичної техніки», «Про психотерапію», «Про “дикий” психоаналіз», «Щодо динаміки перенесення», «Конструкції в аналізі».

© Буцикін Є., переклад, передмова, наукові коментарі, 2025

© Козлюк О., переклад, 2025

© Бідненко О., дизайн обкладинки, 2025

© ТОВ «ТЕРРА ЮА», 2025

Усі права захищені. Жодна частина цього видання не може бути відтворена, збережена в електронних системах або передана в будь-якій формі чи будь-якими засобами (електронними, механічними, шляхом фотокопіювання, запису тощо) без попереднього письмового дозволу правовласника.

ЗА ПІДТРИМКИ

UKRAINE
SIGMUND FREUD
UNIVERSITY **USFU**

ПЕРЕДНЄ СЛОВО ПЕРЕКЛАДАЧА

Заведено, що переднє слово перекладача має стосуватися особливостей мови перекладеного твору, його місця й значення для розгортання теоретичних міркувань автора, перекладацьких рішень і складнощів, з якими перекладач мав справу під час своєї праці. Утім, ця книжка достоту особлива, саме тому вона потребує особливої передмови.

Цей переклад — передусім ідеться про «Нарис психоаналізу» — своєрідна реакція на повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року. Спроба відповісти ворогу, який є тим, ким він є, саме тому, що заперечує існування опонента, наголосити на власному існуванні. У цьому разі існуванні українського психоаналізу, а отже, психоаналізу українською мовою, яка лунає посеред українських аналітиків.

Упродовж 2022, 2023 і 2024 років, спершу як моя приватна ініціатива, а згодом за підтримки UKRAINE SIGMUND FREUD UNIVERSITY, відбувалися щотижневі «Читання Фрейда»: семінари, під час яких спільно з українськими аналітиками та людьми,

просто зацікавленими психоаналітичною теорією, ми читали та обговорювали мої переклади Фройдових текстів. У такий спосіб створювали ґрунт для появи нових психоаналітичних і психологічних текстів українською не лише в моїх перекладах, але й за моєю науковою редакцією. Відтак, окрім статей Фройда, також перекладені тексти Шандора Ференці, Карен Горнай, Томаса Фукса, Санеке де Ган, Джона Ватсона, Вільгельма Вундта, Курта Левіна, Франца Боаса. Ця робота триває і нині, як і зустрічі читацьких груп.

Семінари, чи, ліпше сказати, читання, організовані, сказати б, на середньовічний манер: читання тексту вголос, інтерпретація та дискусія. Така робота має правити для прояснення теоретико-методологічних засад психоаналізу, виявлення генези центральних понять психоаналітичної теорії та практики, а також історичної та раціональної реконструкції змісту текстів. Урешті, ми мали й маємо на меті артикулювати аналітичні уявлення українською мовою, що для багатьох учасників, як вони самі про це казали, принаймні спершу було головним мотивом для участі в читацьких групах.

Тому в цьому передньому слові я спробував сформулювати найповторюваніші теми нашої спільної роботи, яка триває вже понад два з половиною роки і, сподіваюся, триватиме й надалі, аби дати змогу постати новим українським перекладам психологічної літератури. Не варто очікувати, що ці теми вичерпають усі проблеми психоаналітичної теорії, — це, зрештою, неможливо й навряд чи слід

робити в передмові. Втім, гадаю, цей невеличкий підсумок загальних теоретичних уявлень Фройда правитиме за добрий вступ до читання Фройдових текстів. Що стосується перекладацьких рішень, то там, де це необхідно, їх пояснено у підрядкових виносках. З одного боку, це відтворює спосіб їх появи під час перекладу текстів, з другого — я не хотів би наголошувати на перекладацьких рішеннях як на головному предметі обговорення. На мою думку, мова, як і лібідо, має бути рухлива, інакше кажучи, має уникати фіксацій.

ПОТЯГИ – ГОНИ ЖИТТЯ

Як ми взагалі знаємо, що значить *бути живим*? Чи потрібна нам біологія — наука про живу субстанцію, — щоби відповісти на це питання? Зрештою, вона виникає лише наприкінці XVIII — на початку XIX століття. Якби нам справді була потрібна біологія, аби розрізнити живе й неживе, то жоден малюк не лякався б sprужинних, накрутних іграшок, убачаючи в їхніх саморуках настрашливу чудасію; жодна людина не сахалася б в музеї *Madame Tussauds*, і геть не було б ефекту *Uncanny Valley*¹. Отже, ми таки якось

1 Ідеться про моторошне враження, яке виникає під час сприйняття людиноподібних роботизованих об'єктів, і про те, що його інтенсивність залежить від міри схожості поведінки «робота» з поведінкою або, ліпше сказати, рухами живої людини.

знаємо про усе це до появи будь-якої науки, але як це можливо²?

Таке питання потребує особливої настанови, яка, звісна річ, геть не обов'язково одна, сказати б, правильна. Утім, гадаю, що цій справі найбільше пасує феноменологічна методологія³, засади якої сформулював Едмунд Гусерль (Гусерль, 2020), а розвинули Мартин Гайдегер (Heidegger, 1977) і Моріс Мерло-Понті (Мерло-Понті, 2001). Ця настанова потребує низки методологічних операцій, аби дістати предмет дослідження. Сукупність цих операцій називають феноменологічною редукцією (Гусерль, 2020), і полягає ця редукція у спробі прибрати з наших суджень усяку приблизність, яка закрадається до міркувань щоразу, коли вживаємо висловлювання, у яких наївно покладаємо існування зовнішнього світу, його речей, нас у ньому, а також усе багатоманіття предметів наукових і щоденних теорій (Гусерль, 2020; Гусерль, 2021).

-
- 2 У передмові до своєї «Критики чистого розуму» Кант стверджує дуже цікаву річ, яка, зрештою, і покладає можливість його критичної, трансцендентальної філософії. Кант запевняє: якщо щось справді є, то ми маємо право й всі підстави запитати: *«Як це можливо?»*. Тож, як на мене, йдеться про трансцендентальне запитання щодо підстав розрізнення живого й неживого. Найвиразніше це питання порушують у філософській антропології, і, на мою думку, саме таке запитання дає змогу зрозуміти Фройдове вчення про потяги.
 - 3 Я вживаю термін «методологія», щоб описати усю сукупність заходів, які покликані надати доступ до предмета дослідження — доступ, що, як ми припускаємо, початково закритий. Методологія — це ключ до досліджуваного предмета.

українських психоаналітиків, зацікавлених у potwierdженні українського психоаналізу. Тож це своєрідний документ, який, як і будь-який документ, чекає на перегляд.

Єгор Буцикін.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Арістотель (2022). *Метафізика*. Пер. з давньогр. О. Панича. Київ: *Темпора*.
- Гусерль, Е. (2020). *Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії: Книга перша. Загальний вступ до чистої феноменології*. Пер. з нім. В. Кебуладзе. Харків: *Фоліо*.
- Гусерль, Е. (2021). *Картезіанські медитації: Вступ до феноменології*. Пер. з нім. А. Вахтеля. Київ: *Темпора*.
- Кант, І. (2000). *Критика чистого розуму*. Пер. з нім. та примітки І. Бурковського. Київ: *Юніверс*.
- Мерло-Понті, М. (2001). *Феноменологія сприйняття*. Пер. з фр. О. Йосипенко, С. Йосипенка. — Київ: *Український Центр духовної культури*.
- Платон (1995). *Діалоги. Федр*. Пер. з давньогр. Й. Кобів. Київ: *Основи*.
- Платон (2000). *Держава*. Пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: *Основи*.
- Ференці, Ш. (2024). Шаблі розвитку відчуття дійсності. *Український психоаналітичний журнал*, 2(1), 140–149.
- Фройд, З. (2023) а. Нарис психоаналізу. Частина 1. Природа психічного. *Український психоаналітичний журнал*, 1(1), 54–61.
- Фройд, З. (2023) б. Нарис психоаналізу. Частина 2. Практичні завдання. *Український психоаналітичний журнал*, 1(2), 60–66.

- Фройд, З. (2023) в. Про психотерапію. *Український психоаналітичний журнал*, 1(2), 67–70.
- Фройд, З. (2023) г. Щодо динаміки перенесення. *Український психоаналітичний журнал*, 1(3), 78–80.
- Фройд, З. (2019). Тлумачення снів. Пер. з нім. В. Чайковського. *Харків: Фоліо*.
- Aristotle (2001). *On memory and reminiscence*. Virginia Tech.
- Archer-Hind, Richard Dacre (1888). Ed. *The Timaeus of Plato*. Macmillan.
- Boring, E. G. (1929). *A history of experimental Psychology*. Century Company.
- Brentano, F. C. (1925). *Psychologie vom empirischen Standpunkt* (Vol. 192). Meiner.
- Freud, S. (1973). Zur Ätiologie der Hysterie (1896). *Névrose, psychose et perversion, Paris, Presses Universitaires de France*.
- Freud, S. (1962). Entwurf einer Psychologie (1895). *Aus den Anfängen der Psychoanalyse*.
- Freud, S. (1915). Die Verdrängung. *In Zeitschrift für Ärztliche Psychoanalyse*, 3, 129-38.
- Freud, S. (1937). Konstruktionen in der Analyse [Constructions in analysis]. *Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse*, 23, 459-469.
- Freud, S. (1947). Gesammelte Werke/4 Zur Psychopathologie des Alltagslebens. *Gesammelte Werke chronologisch geordnet*.
- Fuchs, T. (2017). *Ecology of the brain: The phenomenology and biology of the embodied mind*. Oxford University Press.
- Freud, S. (2000). Das Ich und das Es (1923). *Sigmund Freud Studienausgabe*, 3, 273-330.
- Fechner, G. T. (1860). *Elemente der Psychophysik* (Vol. 2). Breitkopf u. Härtel.
- Hanly, C. (2020). Psychoanalytic Epistemology: Kant and Freud. *The Psychoanalytic Quarterly*, 89(2), 305-337.

- Heidegger, M., & von Herrmann, F. W. (1977). *Sein und Zeit* (Vol. 2). Tübingen: M. Niemeyer.
- James, W. (1886). The perception of time. *The Journal of speculative philosophy*, 20(4), 374-407.
- Jones, E. (2019). *The life and work of Sigmund Freud*. Plunkett Lake Press.
- Kronfeld, A. (1912). Über die psychologischen Theorien Freuds und verwandte Anschauungen: Systematik und kritische Erörterung (Vol. 2). Engelmann.
- Kronfeld, A. (2013). *Psychotherapie: Charakterlehre· Psychoanalyse Hypnose· Psychagogik*. Springer-Verlag.
- Mahler, M. S. (2018). *The psychological birth of the human infant: Symbiosis and individuation*. Routledge.
- Mill, J. S. (1904). *A System of Logic, Rationcinative and Inductive: Being a Connected View of the Principles of Evidence, and the Methods of Scientific Investigation*. Harper.
- Owen, I. R. (2015). *Phenomenology in action in psychotherapy: On pure psychology and its applications in psychotherapy and mental health care* (Vol. 79). Springer.
- Plessner, H., & Dux, G. (1928). *Die Stufen des organischen und der Mensch* (p. 1980). Berlin: de Gruyter.
- Prince, M., Taylor, W. S., Warren, H. C., & Pressey, H. E. (1927). The subconscious.
- Sandford, S. (2017). Freud, Bion and Kant: epistemology and anthropology in The interpretation of dreams. *The International Journal of Psychoanalysis*, 98(1), 91-110.
- Scheler, M. (2018). *Die Stellung des Menschen im Kosmos* (Vol. 672). Felix Meiner Verlag.
- Von Uexküll, J. (1909). *Umwelt und Innenwelt der Tiere*. Springer.
- Weber, M. (1989). *Wirtschaft und Gesellschaft: Recht*. Mohr Siebeck.
- Wundt, W. M. (1893). *Grundzüge der physiologischen Psychologie. v. 1-2* (Vol. 1). W. Engelmann.
- Wundt, W. (1913). *Grundriss der Psychologie*. A. Kröner.

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО ПЕРЕКЛАДАЧА7

ЧАСТИНА I. ПРИРОДА ПСИХІЧНОГО

Розділ 1. Психічний апарат49

Розділ 2. Учення про потяги54

Розділ 3. Розвиток сексуальної функції59

Розділ 4. Психічні якості.....66

Розділ 5. Роз'яснення щодо тлумачення сновидінь.....78

ЧАСТИНА II. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Розділ 6. Психоаналітична техніка.....91

Розділ 7. Взірець психоаналітичної роботи107

ЧАСТИНА III. ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗДОБУТОК

Розділ 8. Психічний апарат і зовнішній світ.....127

Розділ 9. Внутрішній світ.....141

ІНШІ ПРАЦІ

Щодо передісторії психоаналітичної техніки147

Про психотерапію.....152

Про «дикий» психоаналіз168

Щодо динаміки перенесення.....177

Конструкції в аналізі.....190